

علوم و تکنولوژی محیط زیست، دوره بیست و سوم، شماره یک، فروردین ماه ۱۴۰۰

ارزیابی پایداری اجتماعی محلات با بهره‌گیری از شاخص‌های مشارکت

(مورد مطالعه: محله حصارک همجوار با دانشگاه آزاد علوم و تحقیقات)

امیر صناعی^۱

فرح حبیب^{۲*}

Frh_habib@yahoo.com

ایرج اعتصام^۳

تاریخ پذیرش: ۹۷/۰۹/۲۸

تاریخ دریافت: ۹۶/۱۲/۲۲

چکیده:

زمینه و هدف: دانشگاه‌ها از جهات مختلفی در توسعه پایدار به خصوص توسعه پایدار اجتماعی محلی نقش پررنگی دارند. از این جهت، هدف پژوهش حاضر، بررسی تاثیر دانشگاه همجوار بر پایداری اجتماعی محله با بهره‌گیری از شاخص‌های مشارکت است.

روش بررسی: این پژوهش به روش پیمایشی با ابزار پرسشنامه محقق ساخته‌ای با ۲۹ گویه که مخاطبین پرسش‌نامه، ساکنان ۱۸ تا ۷۵ سال محله حصارک است، صورت پذیرفت. جامعه آماری این پژوهش، ساکنان محله، حدود ۷۰۹۰ نفر برآورد شده بود که از ۴۰۰ نفر به‌عنوان نمونه آماری، اطلاعات مورد نیاز در سال ۱۳۹۷ جمع‌آوری گردید. روایی سوالات با محاسبه ضریب آلفای کرونباخ مورد سنجش قرار گرفت و برای تجزیه و تحلیل پرسشنامه‌ها از آزمون t یک طرفه و در نهایت به منظور وزن کردن شاخص‌های پژوهش از آزمون رتبه بندی فریدمن استفاده گردید.

یافته‌ها: تجزیه و تحلیل شاخص‌های پایداری اجتماعی نشان می‌دهد که بر خلاف انتظار، بزرگترین مشکل این محله مربوط به ناپایداری اجتماعی به واسطه ضعف در سطح مشارکت حاصل گردیده است. بنابراین از قوی‌ترین ابزارهای ایجاد زمینه مشارکت در ساکنان محله، افزایش مشارکتهای گروهی محلی و فرهنگی و تفریحی و نظارت انعطاف‌پذیر بر فعالیت‌های جمعی و گروهی با ایجاد حس اعتماد بین دانشگاه و ساکنان محله است.

۱- دانشجوی دکتری تخصصی معماری، واحد سنج، دانشگاه آزاد اسلامی، سنج، ایران

۲- استاد معماری و شهرسازی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (مسئول مکاتبات)

۳- استاد معماری و شهرسازی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

بحث و نتیجه گیری: تجزیه و تحلیل تاثیرات اجتماعی دانشگاه آزاد بر محله پیرامونی، نشان از آن دارد که دانشگاه آزاد علوم و تحقیقات در مجموع تاثیرات مثبتی هم بر محله همجوار (محله حصارک) داشته است. براساس مطالعات این تحقیق، تاثیر بر مشارکت اجتماعی در سطح بالا و تاثیر بر پیوستگی اجتماعی در رده بعدی و در نهایت، معماری اجتماعی و پشتیبانی کمترین سطح را داراست که آن را می توان در عدم وجود یک نگرش جامع و همه جانبه از سوی مسئولان دانشگاه نسبت به رابطه دانشگاه و ساختار فضایی، اجتماعی و فرهنگی محله پیرامونی دانست.

واژگان کلیدی: پایداری اجتماعی، مشارکت، واحد علوم و تحقیقات، محله حصارک تهران

Assessing the Social Sustainability of Neighborhoods Using Participation Indicators

(Case study: Hesarak Neighborhood Adjacent to Islamic Azad University of Science and Research)

Amir Sanaee¹

Farah Habib^{2*}

Frh_habib@yahoo.com

Iraj Etesam³

Accepted: 2018.12.19

Received: 2018.03.13

Abstract

Background and Aims: Universities play a significant role in sustainable development in various aspects, especially sustainable local social development. Therefore, the purpose of this study is to investigate the effects of a neighboring university on the social sustainability of the neighborhood using participation indicators.

Material and Methods: This research was conducted by survey method with the help of a researcher-made questionnaire with 29 items that the respondents of the questionnaire are residents of 18-75 years of Hesarak neighborhood. The statistical population of this study, the residents of the neighborhood, was estimated at about 7090 people, of which 400 people were collected as a statistical sample with required information in year 2018. The validity of the questions was assessed by calculating Cronbach's alpha coefficient and one-way t-test was used to analyze the questionnaires and finally Friedman ranking test was used to weigh the research indicators.

Findings: The analysis of social sustainability indicators shows that, contrary to expectations, the biggest problem of this neighborhood is related to social instability due to weakness in the level of participation. Therefore, one of the strongest tools to create participation in the neighborhood is to increase local, cultural and recreational group participation and flexible monitoring of group and group activities by creating a sense of trust between the university and neighborhood residents.

Discussion and Conclusion: The analysis of the social effects of Azad University on the surrounding neighborhood indicates that the Azad University of Science and Research has had positive effects on the

1- PhD Student in Architecture, Sanandaj Branch, Islamic Azad University, Sanandaj, Iran, Address: Tehran, Pardis New City, Islamic Azad University, Pardis Branch

2- Professor of Architecture and Urban Planning, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran, Address: Tehran, Islamic Azad University, Science and Research Branch * (Corresponding Author)

3- Professor of Architecture and Urban Planning, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

neighborhood (Hesarak neighborhood). According to the studies of this research, the effect on social participation at a high level and the effect on social cohesion in the next category and finally, social architecture and support has the lowest level, which can be in the absence of a comprehensive approach. University officials considered the relationship between the university and the spatial, social and cultural structure of the surrounding neighborhood.

Keywords: Social Sustainability, Participation, Islamic Azad University of Science and Research, Hesarak Neighborhood, Tehran

مقدمه:

دارند و در توسعه پایدار محلی این نقش پر رنگتر می شود (۳). از این رو بررسی نقش دانشگاه در روند توسعه پایدار یک شهر و در مقیاس کوچکتر، یک محله، می تواند به مدیریت شهری و به برنامه ریزی آن دانشگاه کمک کند. از دیدگاه صاحب نظران مدیریت شهری، مشارکت مردم در شهر و محله زندگی شان مهم و تأثیرگذار است. این مشارکت هم در فرآیند تصمیم گیری و هم تصمیم سازی مورد توجه واقع می شود که در بهبود کیفیت زندگی و کارآمدی مدیریت شهری نقش مهمی را ایفا می کند. اما به نظر می رسد فراهم شدن زمینه های مشارکت در سطح محلی توسط شهروندان نیازمند مقدمات و زمینه هایی است که مشارکت بین طیف های مختلف حاضر در محله را تسهیل نمایند.

چهارچوب نظری پژوهش:

پایداری اجتماعی

هدف اصلی پایداری اجتماعی، ارائه دسترسی برابر یا بیشتر به منابع اجتماعی برای نسل های آینده در مقایسه با نسل کنونی است (۴). پایداری اجتماعی، رابطه ای است بین ابعاد مختلف توسعه پایدار (۵). در کل، توسعه پایدار اجتماعی می تواند تفکری از تغییرات مثبت اجتماعی در جامعه باشد.

سکونتگاه های خودروی یا غیررسمی، محصول مسائل و مشکلات برنامه ریزی و مدیریت در سطوح مختلف کلان، میانی و خرد هستند که در عین این که به عنوان چالشی فراروی توسعه پایدار شهری شناخته شده است (۱)، راه حلی کم هزینه و خلاقانه برای خانه دار شدن اقشار کم درآمدی است که از سیاست های مسکن شهری بی نصیب مانده اند. ورود مفاهیم اجتماعی به مبانی نظری مقابله با اسکان غیررسمی و تغییر نگرش مدیران شهری نسبت به ساکنان این سکونتگاه ها باعث شد، نگاه های اقتدارگرایانه به نگرش تسهیل گرایانه و توجه به اجتماعات مردمی تغییر نماید (۲). به موازات این تغییرات در نگرش عمومی، مفاهیم توسعه پایدار در مباحث شهری جای ویژه ای پیدا کرد و توسعه پایدار شهری و محلی یکی از مهمترین اهداف مدیریت شهری گردید (۳). هم زمانی رویکردهای جدید مداخله در اجتماعات سکونتگاه های غیررسمی و توسعه پایدار شهری باعث گردید تا مشارکت ساکنان این محلات از یکسو و توسعه پایدار محلی از سوی دیگر، به عنوان متغیرهای با اهمیت شناسایی شود. در میان همه متغیرها، مؤسسات آموزش عالی و دانشگاه ها در توسعه پایدار نقش اساسی

جدول شماره ۱- معیارهای پایداری اجتماعی

Table 1- Social Sustainability criteria

شاخص-ها	معرفی شاخص های پایداری اجتماعی
۱	هویت وضوح در درک از محله و سهولت در شناخت و برقراری پیوند بین عناصر و اجزای آن با سایر رویدادها و مکان ها را می توان در زمره هویت محله دانست. معنی در محله با شکل فضایی و کیفیت آن در ارتباط مستقیم است، در حالی که وابستگی شدید به فرهنگ نیز دارد (۶). خوانایی محله از جمله معیارهای هویت و پایداری محله ها به شمار می رود. نشانه ها در قالب بناهای خاص، مناظر ویژه، شکل خیابان ها، بناهای مرتفع و عناصر کالبدی خاص می توانند عناصری مهم در خوانایی محله محسوب شوند (۷).
۲	سرزندگی از جمله عوامل مؤثر در ایجاد سرزندگی در محله، وجود فضاهای عمومی مناسب است. تخصیص فضای مناسب برای عابرین پیاده، انجام فعالیت های اقتصادی، ترافیک آرام، امکانات و زمینه های مناسب برای خرید مردم (نه فقط از جنبه اقتصادی، بلکه از جنبه هایی مانند تفریح)، فضاهای تفریحی و مراکز فرهنگی موجب ارتقای سرزندگی محله را فراهم می آورند (۷).

۳	تنوع	پایداری به معنای تنوع، گوناگونی و فراگیر بودن است. تنوع اجتماعی در محله می‌تواند به معنای امکان زندگی برای گروه های گوناگون اجتماعی در کنار یکدیگر باشد. برای مثال، تنوع در مسکن با طیف وسیعی از شاخص‌های اقتصادی و اجتماعی و کالبدی آن یکی از عوامل مؤثر در پایداری محله است (۷).
۴	جامعه- پذیری	فعل و انفعال اجتماعی مردم یک عامل عمده در پایداری محسوب می‌شود، به‌ویژه جایی که آن‌ها در تصمیم‌گیری درباره محیط زندگی‌شان می‌توانند شرکت کنند (۸). حضور آگاهانه مردم، به‌عنوان یکی از شاخص‌های اصلی پایداری مورد تأکید است.
۵	ارتقای کیفیت زندگی	مهم‌ترین مسائل در این زمینه شامل، به‌روز نمودن خدمات محلی با رشد روز افزون فناوری، ارتقای سلامت روانی افراد از طریق ایجاد محیط زیست اجتماعی سالم، ارتقای امکانات آموزشی، بهداشتی، فرهنگی و توزیع مکانی مناسب آن‌ها، ایجاد فضاهای عمومی سرزنده، تشویق شیوه زندگی فعال و پرتحرک است (۹).
۶	مشارکت و همبستگی اجتماعی	مشارکت اجتماعی حد والای داشتن تعاملات اجتماعی است که در آن افراد با داشتن حس تعلق به اجتماع، یکدیگر را در هدف و سرنوشت یکدیگر سهیم می‌دانند و برای انسجام و پایداری اجتماع تلاش می‌کنند. آسیب‌های اجتماعی از نوع از هم گسیختگی و از خود بیگانگی یا ضدیت با نظم، همواره نسخه مقابل و بدل انسجام، پیوستگی، همبستگی مشارکت‌اجتماعی است. هر کجا که میزان مشارکت و پیوندهای اجتماعی کاهش می‌یابد، آسیب‌ها و انحرافات اجتماعی رو به افزایش می‌گذارد (۸).
۷	عدالت اجتماعی	در مقیاس محلی از مهم‌ترین عوامل تامین عدالت در میزان و چگونگی توزیع خدمات در شهر، رضایت از مسکن است (۱۰). وجود عدالت اجتماعی در محله را می‌توان در تعیین نوع کاربری اراضی و منطقه بندی در شهر، خدمت رسانی به اقشار پایین اجتماعی، نظام مدیریتی، دغدغه عدالت اجتماعی بین نسل‌ها، احساس شهروندی، جوامع همگن و همبسته، رعایت برابری در تخصیص منابع و امکانات میان واحدهای فضایی، تامین نیازهای اساسی، ارتقای فیزیکی، ذهنی و اجتماعی جمعیت، ترویج مشارکت مردمی، ارتقای شرایط زندگی و غیره دانست (۱۱).
۸	خودکفایی	خودکفایی در مقیاس‌های مختلف، از ساختمان‌های شخصی گرفته تا مکان‌های محلی، شهرکها و مناطق پیشنهاد می‌شود. یک واحد همسایگی می‌تواند نقش برجسته‌ای در این زنجیره بازی کند، اگرچه یک واحد خودکفای کامل در شهر دور از واقعیت است، لیکن حدود یک واحد همسایگی خود کفای مؤثر، باید معین شود (۸).
۹	امنیت	امنیت به‌عنوان امری ذهنی تحت تأثیر عوامل مختلف اجتماعی، روانی و کالبدی است. افزایش امنیت در مناطق شهری موجب سلامت و پویایی فضای شهری می‌شود. اسکار نیومن در راستای افزایش امنیت فضا، بر نظارت فعالانه و تعریف عرصه‌ها تأکید و پیشنهاد تغییر ساختار محیط شهری را به گونه‌ای می‌دهد که جامعه توسط افرادی که در عرصه‌هایی خاص سهیم‌اند، کنترل شود (۱۰).

مشارکت:

سبب بهبود شرایط عمومی، توزیع قدرت و بالا رفتن سطح امید به زندگی می‌شود. همچنین سیستم تصمیم‌گیری، برنامه‌ریزی و مدیریت دولتی متمرکز را به سمت مدیریت محلی و از پایین به بالا (توسعه مشارکتی) با توجه به نیازها، امکانات، توانمندی‌ها و اولویت‌هایشان سوق می‌دهد (۱۲).

نظریه های پیرامون عوامل مؤثر بر مشارکت در فعالیتهای جمعی در جدول شماره ۲ آورده شده است.

مشارکت به عنوان اساسی‌ترین عنصر در دستیابی به اهداف توسعه به ویژه توسعه‌ی شهری از اهمیت خاصی برخوردار است. هرچه توده مردم جامعه مشارکت بیشتری در امور خود داشته باشند، امکان کسب موفقیت فراهم می‌شود، اقشار پایین و محروم جامعه از نتایج مشارکت و فواید حاصل از توسعه، بهره‌مند می‌شوند. مشارکت مردم در هر یک از مراحل و انواع طرح‌های عمرانی،

جدول ۲- نظریه های پیرامون عوامل مؤثر بر مشارکت در فعالیتهای جمعی**Table 2- Theories about the Factors influencing participation in collective activities**

متغیرهای مؤثر بر مشارکت	نظریه پرداز
مشارکت تابعی از تصمیم های نخبگان حاکم برای تحکیم قدرت، استقلال ملی و کاهش نابرابری است (۱۳).	هانتینگتون و نلسون
مدیران با ایجاد محیط کاری مناسب مانند اعطای آزادی عمل نسبی در انجام کارها، افزایش مسئولیتها و... می‌توانند انگیزه موفقیت را در افراد ایجاد و برای مشارکت در امور ترغیب کنند (۱۴).	مک کللند
اعتماد به یکدیگر از عوامل مؤثر بر مشارکت است؛ زیرا به واسطه اعتماد، رفتارها قابل پیش‌بینی شده و در نتیجه زمینه کنش و تصمیم‌گیری تقویت می‌شود (۱۵).	اینگلهارت
ارتباط تحریف نشده و ایجاد اعتماد شرط اصلی برقراری کنشی ارتباطی است (۱۶).	هابرماس
انسان‌ها رضایت و نارضایتی خود را از یک بخش زندگی به سایر بخش‌ها منتقل می‌کنند. شهروندی که از وضع زندگی خود رضایت داشته باشد، تمایل بیشتری به مشارکت در امور شهری خواهد داشت (۱۷).	گرونیبرگ
یکی از نیازهای اساسی انسانها احساس رضایت اجتماعی است؛ زیرا این نیاز و سایر نیازها، پایه اصلی کنش های انسانی را تشکیل می‌دهد (۱۸).	مازلو

تدوین: نگارندگان

معیارها و زیرمعیارهای مشارکت:

تعریفی که بتواند تا اندازه‌ای جنبه‌های مختلف مشارکت را پوشش دهد، سه شاخص اصلی پیوستگی اجتماعی، مشارکت اجتماعی و معماری اجتماعی و پشتیبانی انتخاب شده است. جدول شماره ۳ مهمترین شاخص‌های تبیین کننده پایداری اجتماعی در بعد مشارکت را نشان می‌دهد.

در فرایند برنامه‌ریزی شهری توجه به مباحث اجتماعی، اجتناب ناپذیر بوده و جزو جدایی ناپذیر طرح‌های شهری محسوب می‌شود. با تعیین ابعاد پایداری اجتماعی می‌توان رویه‌های مؤثر بر مباحث اجتماعی جامعه را بررسی و شناسایی کرد. برای ارائه

جدول ۳- مؤلفه، معیارها و زیر معیارهای تبیین کننده پایداری اجتماعی(بعد مشارکت)(۱۹)

Table 3- Components, Criteria and Sub-criteria Explaining Social Sustainability (participation dimension)

هدف	مؤلفه	معیارها	زیرمعیارها
پایداری اجتماعی	مشارکت	پیوستگی اجتماعی	- حس تعلق
			- تعامل اجتماعی
			- مسئولیت پذیری
		مشارکت اجتماعی	- مشارکت در فعالیت های فرهنگی و تفریحی
			- مشارکت در فعالیت های مذهبی
			- مشارکت در فعالیت های محلی
		معماری اجتماعی و پشتیبانی ها	- ساختارهای دولتی دموکراتیک (مانند شورای محله)
			- ساختارهای دولتی رسمی (مانند مشارکت مدیریت محله)
			- نظارت انعطاف پذیر
			- استراتژی های توانمندسازی

مورد مطالعه؛ محله حصارک همجوار با دانشگاه آزاد واحد علوم و تحقیقات

محله حصارک با مساحت ۴۹۹۷۱۳ مترمربع در شمال منطقه ۵ شهرداری تهران واقع شده است. همان طوری که از موقعیت قرارگیری محله مشخص است، این محله از شمال به ارتفاعات البرز و اراضی دانشگاه آزاد اسلامی، از جنوب به سیمون بولیوار، از غرب به باغات میوه، مسیل وسک و تاسیسات انبارهای نفت و از شرق به محوطه ساختمانهای واحد علوم و تحقیقات و بیمارستان فرهیختگان محدود شده است. این محله در ارتفاع بالای ۱۵۰۰ متر از سطح دریا واقع شده و در دامنه کوه و به صورت دره ای ایجاد شده، که این عامل دلیل آب و هوای معتدل و مطلوب این محله است (۲۰).

پس از پیروزی انقلاب اسلامی با شتاب روند مهاجرت به تهران و به تبع آن رشد و شکل گیری سریع منطقه، همزمان با عدم نظارت جدی مدیریت شهری بر اراضی شهری، ساخت و سازهایی به صورت خرد و بدون برنامه ریزی در این محدوده صورت گرفته است. به طوری که اراضی شمال محله که عمدتاً به عنوان چراگاه حیوانات و اراضی زراعی مورد استفاده قرار می گرفته به سرعت تبدیل به بناهای مسکونی به شکل های مختلف گردید این ساخت و سازها دارای ویژگی حاشیه نشینی بوده و فاقد رعایت اصول معماری و شهرسازی می باشد. همچنین تراکم ساختمانی موجود در محله، به دلیل فشردگی و روستایی بودن منطقه می باشد. بررسی اجمالی سرانه های مختلف محله در وضع موجود و مقایسه با استانداردها، کمبودهای اساسی در کلیه زمینه ها را در این محدوده بازگو می کند (۲۰).

آوری پرسشنامه در جامعه آماری است. جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات و همچنین آزمون فرضیات تحقیق از تکنیک‌های متداول در نرم افزار SPSS نسخه ۲۲ استفاده شده است. برای ارزیابی هر یک از متغیرها، برای هر یک تعریف عملیاتی در نظر گرفته شد و این تعاریف، مبنای طراحی سؤالات در پرسش نامه قرار گرفت. انتخاب پاسخ گویان (۴۰۰ نفر) از اقشار و جنس‌ها و سنین مختلف ساکن یا شاغل در دسترس در محله (۱۸ تا ۷۵ سال) براساس مدل کوکران صورت گرفت.

از آنجا که برای سؤالات، ۵ گزینه (خیلی کم، کم، تا حدودی، زیاد و خیلی زیاد) در نظر گرفته شده بود، فرد پاسخ‌دهنده باید یکی از آنها را به عنوان پاسخ انتخاب کند، برای کمی سازی سؤالات و تجزیه و تحلیل آنها از طیف لیکرت استفاده شده است. به این صورت که گزینه «خیلی کم» معادل عدد «۱»، گزینه «کم» معادل عدد «۲»، گزینه «تا حدودی» معادل عدد «۳»، گزینه «زیاد» معادل عدد «۴»، گزینه «خیلی زیاد» معادل عدد «۵» در نظر گرفته می شود.

برای سنجش پایایی پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ استفاده گردید. شرط پذیرش پایایی پرسشنامه‌ها بالاتر بودن مقدار عدد آزمون از ۰/۷ است که نتایج آزمون، تایید کننده ابزار پرسشنامه می‌باشد. برای تجزیه و تحلیل پرسشنامه‌ها از آزمون t یک طرفه و در نهایت به منظور وزن کردن شاخص‌ها از آزمون رتبه بندی فریدمن استفاده گردید.

یافته های پژوهش

با توجه به مباحث، پیوستگی اجتماعی مشارکت اجتماعی و معماری اجتماعی و پشتیبانی ابعاد مشارکت را تشکیل داده است. برای ارزیابی رضایت از ویژگی‌های مورد بررسی از آزمون t یک طرفه استفاده شده است. به این ترتیب اگر منجر به رد فرض H_0 شود، می‌توان داشتن رضایت را نتیجه گرفت. باید توجه شود که در این پژوهش میانه نظری که بقیه میانگین‌ها با توجه به آن مقایسه می شوند عدد ۳ است که در واقع در طیف لیکرت به عنوان عدد میانی و دارای ارزش متوسط است. میانگین‌های به

در سال ۱۳۳۵ از روستاهای تابع طرشت بوده و جمعیت روستا بالغ بر ۵۵۹ نفر و در سال ۱۳۴۵، ۵۷۱ نفر ثبت گردیده است. که این روند تا سالهای ۱۳۶۵ با روند خیلی آرامی افزایش پیدا کرده و در نهایت در سال ۱۳۷۵ از ۲۹۸۸ نفر سال ۱۳۶۵ به ۵۲۷۲ نفر رسیده است. مطابق سرشماری سال ۱۳۸۵ این تعداد به ۵۹۰۹ نفر و با تغییر در سال ۱۳۹۵ به ۷۰۹۰ نفر رسیده است (۲۱). پس مهمترین بحث پس از بررسی روند افزایش تعداد نفرات، مهاجرپذیر بودن منطقه است که بی‌شک یکی از مهمترین عوامل تاثیرگذار، احداث دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات در سال ۱۳۶۳ است.

دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران در آبان ماه سال ۱۳۶۳ در شرق محله حصارک با مساحتی بالغ بر ۱۰۰ هکتار غالباً در ارتفاع بالای ۱۸۰۰ متر از سطح دریا و ۲۵۰ نفر دانشجوی تاسیس گردید. براساس آمار رسمی دانشگاه در حال حاضر تعداد کارمندان ۶۵۰ نفر و تعداد اساتید ۵۸۰ نفر و تعداد دانشجویان حدود ۴۲۰۰۰ نفر است، که با حضور و تجمیع سازمان مرکزی در سایت واحد رفت و آمد در این منطقه با ترافیک خیلی سنگینی همراه است که این موضوع در چند سال اخیر با ورود اتوبوس‌های تندرو و همچنین خطوط تاکسیرانی تا حدودی حل شده است (۲۲).

با توجه به مطالعات و مشاهدات میدانی در محله حصارک نکته اساسی و قابل تامل در مورد چشم‌انداز محله حصارک و همچنین سند چشم‌انداز ۲۰ ساله دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، عدم توجه به وجود دانشگاه در پیرامون این محله و عدم توجه به محلات پیرامون در برنامه راهبردی دانشگاه می‌توان اشاره کرد که می‌بایست در محورهای چشم‌انداز، هر دو طرف به صورت جدی دیده شود تا از پتانسیل‌های بالای دانشگاه در حل کردن معضلات و مشکلات محله استفاده گردد.

روش شناسی

روش تحقیق، با تبعیت از ماهیت مسئله، روش تحلیلی-توصیفی است. روش گردآوری اطلاعات، پیمایش میدانی و توزیع و جمع

دست آمده برای ویژگی‌ها و شاخص‌های مورد بررسی در پژوهش، بر پایه سنجش میزان رضایت‌مندی و آزدگی شهروندان از ویژگی‌ها و شاخص‌هاست. در زیر نتایج این آزمون برای هر یک از ابعاد اشاره شده در بالا، نشان داده می‌شود.

مشارکت اجتماعی:

بررسی‌های آماری طبق جدول شماره ۴ نشان می‌دهد در شاخص

مشارکت اجتماعی، میانگین مشاهده شده تفاوت معنی‌داری با مقدار مورد آزمون (یعنی عدد ۳ که مربوط به کیفیت متوسط است) دارد و این تفاوت برابر ۰.۵۳۱۴- است. منفی بودن این رقم به وضعیت متوسط به پایین این متغیر اشاره دارد. در نتیجه می‌توان گفت که رضایت شهروندان از شاخص مشارکت اجتماعی محله‌حصارک در وضعیت متوسط رو به پایین قرار گرفته است.

جدول ۴- نتیجه آزمون t یک طرفه مولفه مشارکت اجتماعی

Table 4- The result of One-Sample t-Test component of social participation

نتیجه آزمون	Test value=3					انحراف معیار	میانگین	متغیر	
	Confidence 95% Interval of the Difference		اختلاف میانگین	سطح معناداری	سطح آزادی				آماره t
	Lower	Upper							
رد H0	-۰.۴۵۱۴	-۰.۵۸۹۹	-۰.۵۳۱۴	۰.۰۰۰	۴۰۰	-۱۳.۴۹۶	۰.۷۳۲	۰.۲۴۰۳	مشارکت

منبع: یافته‌های تحقیق

معماری اجتماعی و پشتیبانی:

بررسی‌های آماری طبق جدول شماره ۵ نشان می‌دهد در شاخص معماری اجتماعی و پشتیبانی، میانگین مشاهده شده تفاوت معنی‌داری با مقدار مورد آزمون (یعنی عدد ۳ که مربوط به کیفیت متوسط است) دارد و این تفاوت برابر ۰.۱۶۸۲۸- است.

منفی بودن این رقم به وضعیت متوسط به پایین این متغیر اشاره دارد. در نتیجه می‌توان گفت که رضایت شهروندان از شاخص معماری اجتماعی و پشتیبانی محله‌حصارک در وضعیت متوسط رو به پایین قرار گرفته است (جدول ۵).

جدول ۵- نتیجه آزمون t یک طرفه مولفه معماری اجتماعی و پشتیبانی

Table 5- The result of One-Sample t-Test of social architecture component and support

نتیجه آزمون	Test value=3					انحراف معیار	میانگین	متغیر	
	Confidence 95% Interval of the Difference		اختلاف میانگین	سطح معناداری	سطح آزادی				آماره t
	Lower	Upper							
رد H0	-۰.۰۹۸۲	-۰.۲۳۳۲	-۰.۱۶۸۲۸	۰.۰۰۰	۴۰۰	-۴.۴۹۸	۰.۶۵۴	۲.۷۹۶	معماری اجتماعی

منبع: یافته های تحقیق

پیوستگی اجتماعی:

مشاهده شده تفاوت معنی داری با مقدار مورد آزمون (یعنی عدد ۳ که مربوط به کیفیت متوسط است) ندارد.

بررسی های آماری طبق جدول شماره ۶ نشان می دهد در شاخص پیوستگی اجتماعی، فرض H_0 پذیرفته می شود و میانگین

جدول ۶- نتیجه آزمون t یک طرفه برای مولفه پیوستگی اجتماعی

Table 6- The result of One -Sample t-Test of social cohesion component

نتیجه آزمون	Test value=3					انحراف معیار	میانگین	متغیر	
	Confidence 95% Interval of the Difference		اختلاف میانگین	سطح معناداری	سطح آزادی				آماره t
	Lower	Upper							
قبول H_0	۰،۰۵۲	-۰،۰۷۷۷	-۰،۰۱۳۲۹	۰،۶۷۹	۴۰۰	-۰،۴۱۲	۰،۶۳۲۲۴	۲،۸۹۲۵	پیوستگی اجتماعی

منبع: یافته های تحقیق

حوزه مشارکت اجتماعی بوده و در رتبه های بعدی به ترتیب پیوستگی اجتماعی و معماری اجتماعی و پشتیبانی قرار دارند. این امر می تواند ناشی از عدم توجه و تعامل بین شوراها و مسئولان محله با مسئولین دانشگاه و بالعکس باشد که با رشد کمتری نسبت به توسعه کالبدی و افزایش قلمرو محله صورت می پذیرد.

طبق نتیجه جدول های شماره ۵،۴ و ۶، رضایت اهالی محله از مشارکت اجتماعی و معماری اجتماعی و پشتیبانی در حد متوسط به پایین و رضایت از پیوستگی اجتماعی محله، وجود ندارد.

رتبه بندی مؤلفه ها

نتایج جدول ۷ بیانگر این است که بیشترین تأثیر دانشگاه در

جدول ۷- نتیجه آزمون فریدمن

Table 7- The result of Friedman

تست آماری فریدمن				اولویت	میانگین رتبه	مؤلفه ها
صحیح معنی داری	درجه آزادی	کای اسکوتر	تعداد			
۰،۰۰۰	۲	۱۳،۲۱	۴۰۰	۱	۷۴،۲	مشارکت اجتماعی
			۴۰۰	۲	۱۲،۲	پیوستگی اجتماعی
			۴۰۰	۳	۸۷،۱	معماری اجتماعی و پشتیبانی

منبع: یافته های تحقیق

نتیجه گیری:

مانند، برقراری ارتباط سالم با گروه‌های اولیه ساکن در محله، ایجاد حس مشارکت و مسئولیت پذیری بین گروه‌های مختلف اجتماعی و استفاده از نفوذ نمایندگان شوراباری و مساجد، جهت ایجاد ارتباط موثر و سازنده با مدیران و مسئولان دانشگاه را طلب می‌کند.

پیشنهاد‌های مربوط به مدیران دانشگاه آزاد اسلامی واحد

علوم و تحقیقات

- در نظر گرفتن سهمیه‌ای ویژه برای استخدام ساکنان محلات پیرامون دانشگاه
- احداث تعدادی از مراکز خدماتی، ورزشی و فرهنگی در محلات پیرامون و تامین نیروی این مراکز از ساکنان محلات
- سعی بر تامین ملزومات روزمره دانشگاه از مراکز تجاری و خدماتی موجود در محلات و کمک به اشتغال آنان
- برگزاری جلسات فوق برنامه مانند سخنرانی‌های عمومی، ورکشاپ‌ها، کنسرت‌ها، تئاتر و سایر رویدادها به صورتی که مورد استفاده مردم محلات و دانشگاهیان قرار بگیرد.
- استفاده مشترک مردم و دانشگاه از امکانات ورزشی دانشگاه با برنامه‌ریزی مناسب
- تشویق به تشکیل سازمان‌های داوطلبانه محلی و عضوگیری از دانشگاهیان و ساکنان محلات پیرامون
- ایجاد مسیر پیاده‌خانوادی با نشاط در داخل محوطه دانشگاه آزاد که برای خانواده‌های ساکن در محلات پیرامون آزاد باشد.
- کمک به توسعه و عمران محلات پیرامون توسط مسئولان دانشگاه از طریق در اختیار گذاشتن نیروهای اجرایی در طرح‌ها و پروژه‌های توسعه محلات از بین دانشجویان فعال و مستعد، ارائه مشاوره‌های تخصصی

آنچه در تجزیه و تحلیل از تاثیرات اجتماعی دانشگاه آزاد بر محله پیرامونی مشخص می‌گردد، نشان از آن دارد که دانشگاه آزاد علوم و تحقیقات در مجموع تاثیرات مثبتی هم بر محله همجوار (محله حصارک) داشته است. براساس مطالعات این تحقیق، تاثیر بر مشارکت اجتماعی در سطح بالا و تاثیر بر پیوستگی اجتماعی در رده بعدی و در نهایت، معماری اجتماعی و پشتیبانی کمترین سطح را داراست که آن را می‌توان در عدم وجود یک نگرش جامع و همه جانبه از سوی مسئولان دانشگاه نسبت به رابطه دانشگاه و ساختار فضایی، اجتماعی و فرهنگی محله پیرامونی دانست. در صورت داشتن دیدی جامع از سوی مسئولان دانشگاه، می‌توان یک رابطه بسیار قوی بین دانشگاه و محله حصارک ایجاد کرد. به طوری که باعث هویت بخشی و سرزندگی دانشگاه و محله گردد.

در این بین نباید از طرح‌های بالادستی از جمله طرح جامع، طرح تفصیلی، طرح‌های توسعه محلات در کمک به شکل‌گیری ساختار فضایی محلات متناسب با دانشگاه غافل شد. همانطور که در طرح جامع ساماندهی تهران و هم در طرح تفصیلی منطقه ۵، از وجود دانشگاه به عنوان یک فرصت یاد شده است که شهرداری و سایر نهادهای ذیربط باید با تهیه و اجرای طرح‌های موضوعی و موضعی در این محدوده به دنبال تبدیل فرصت‌ها به قوت در سطح منطقه و محله باشند.

بنابراین از قوی‌ترین ابزارهای ایجاد زمینه مشارکت در ساکنان محله، افزایش مشارکتهای گروهی محلی و فرهنگی و تفریحی و نظارت انعطاف‌پذیر بر فعالیتهای جمعی و گروهی با ایجاد حس اعتماد بین دانشگاه و ساکنان محله و مسئولین محله است. شاخص‌های توسعه پایدار محلی نشان می‌دهد که بر خلاف انتظار، بزرگترین مشکل این محله مربوط به ناپایداری اجتماعی به واسطه ضعف در سطح معماری اجتماعی و پشتیبانی پایین حاصل گردیده است.

نتایج همبستگی در تحقیق نشان می‌دهد، مشارکت‌پذیری با توسعه پایدار محلی و پایداری اجتماعی در ارتباط مثبت و معنی‌داری است. انجام تحقیقات پیمایشی در محلات، پیش‌نیازهایی

- Australia. Poster presented at the 17th Pacific Rim Real Estate Society Conference, Gold Coast.
5. Colantonio, A. (2009). "Social sustainability: linking research to policy and practice." Oxford Institute for Sustainable Development (OISD), Oxford Brookes University.
 6. Lynch, K. (1997). A Theory of Good City Form. (H. Bahreini, Trans.). Tehran, Iran: University of Tehran Publication.
 7. Azizi, M. (2001). Sustainable Residential Neighborhood, Case Study: Narmak, HONAR-HA-YE-ZIBA, (27), 35-46(In Persian).
 8. Ansari, M., & Anjomani, Z. (2017). Investigation of Aspects of Social Sustainability in Iran Traditional Neighborhoods, Case Study: Yazd, National Conference on Sustainable Development and Urban Development, Isfahan(In Persian).
 9. Barton, H. (2003). Shaping Neighborhoods: A Guide for Health, Sustainability and Vitality, London and New York: Spon Press.
 10. Shakibaei, F., & Roshan, M. (2010). Evaluation of the Sustainability of Residential Neighborhoods in the Old and New Neighbourhood in Ghazvin, The First Conference on Sustainable Urban Development, Tehran(In Persian).
 11. Barati, N. (2010). Evaluation of Sustainability in ShahrAra Neighborhood, The First Conference on Sustainable Urban Development, Tehran(In Persian).
- به سازندگان و پیمانکاران محله و تهیه و اجرای طرح-
های خاص توسعه محلات پیرامون
- پیشنهادهای مربوط به مدیران محلات و شوراییاریها:**
- دعوت از دانشجویان ساکن در محلات برای شرکت در جلسات شوراییاری و استفاده در زمینه تخصص هر دانشجو در جهت توسعه محله
 - دعوت از اساتید و مدیران علاقمند برای سخنرانی پیرامون موضوعات تخصصی اجتماعی، فرهنگی و ...
 - استفاده از نظر اساتید خبره در طرحها و پروژههای عمومی جهت نیل به توسعه پایدار
 - استفاده از زیرساختهای دانشگاه به منظور رفع نیازهای محله
 - تامین برخی از نیازهای دانشگاه توسط محلات پیرامون در جهت توسعه محله
 - ایجاد گره فرهنگی اجتماعی بین محله و دانشگاه با استفاده از طرحها و ایدههای اساتید و دانشجویان و مسئولان دانشگاه
- References:**
1. Naqdi, Assadullah (2003). The marginalization of the challenge of sustainable urban development, social welfare, Sh. 20, pp. 213-234(In Persian).
 2. Piran, Parviz. (2008), from informal settlement to settlement: in search of a solution, seven cities, pp. 15-29(In Persian).
 3. Nawabakhsh, Mehrdad, Arjomand Siahpoosh, Eshagh (2009), "The Basics of Sustainable Urban Development", Tehran: Sociologists(In Persian).
 4. Mak, M. and Clinton J Peacock. (2011) Social Sustainability: A Comparison of Case Studies in UK, USA and

- Stanpeople first a guide to self-reliant participatory Rural development. London: zedbooks
19. Pourtaheri, Mohamad and Sahabi qeidari, Hamdolah and Sadeghlu, Tahereh, 2010, Measuring and Prioritizing Social Sustainability In Rural Areas Using the Similarity-based Classification Technique to solve the Ideal Fuzzy Similarity (Case study: khodabande city), Quarterly Journal of Rural Research, V1, N1
 20. Sharmand Consulting Engineers. (2009) Detailed Design of District 5 of Tehran Municipality. Tehran: Sharmand Consulting Engineers. (In Persian)
 21. Iran Statistics Center - Census of 1395
 22. Public Relations Department of Islamic Azad University, Science and Research Branch of Tehran (2018). Tehran
 12. Ghasemi, Mohammad Ali. (2002), Factors Affecting Participation in Rural Development Projects, Rural Development Quarterly, Sh. 4, pp. 79-112 (In Persian).
 13. Rezaei, A., 1996, Social Participation, Means or Target of Development, Political and Economic Monthly Information, No. 109 & 110, PP. 54-63. (in Persian)
 14. Fani, A.A., 1999, Attitudes Approximation, Journal of Management in Education, Vol. 21, No 6, PP. 5-6. (in Persian)
 15. Dehghan, A.R. and Ghaffari, Gh., 2005, Explaining the Cultural and Social Participation of University Students in Tehran, Iranian Journal of Sociology, Vol. 6, No. 1, PP. 67-98 (in Persian).
 16. Ritzer, G., 1995, Sociological Theories in Modern Times, Mohsen Salasi, Elmi Publications, Tehran. (in Persian)
 17. Rafiepoor, F., 1999, Anatomy of Society, Publishing Corporation, Tehran. (in Persian)
 18. Razavi, S. H., 1998, Poverty, Development, Approaches and Indicators, Vol. 1, Jihad e Sazandegi, Tehran. (in Persian) Burkely (1996),